

*Носенко Дарина Олександрівна, Луценко Анастасія Юрійвна,
студентки*

Фурманчук Оксана Сергіївна,

кандидат економічних наук, доцент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(Україна)*

АДАПТАЦІЯ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ

Українська економіка опинилась в глибокій рецесії у зв'язку з протистоянням агресору. В цих умовах дуже важливим є функціонування економіки для підтримання обороноздатності та безпечного існування її громадян, що потребують додаткових витрат державного бюджету. На тлі втрати економіки, вимушеної еміграції кожного сьомого українця і великого рівня безробіття держава почала активно застосовувати допомогу для податкової системи, щоб вона була не обтяжлива, проста і, головне, справедлива. Запровадження електронного документообігу в умовах діджиталізації дало змогу отримати повністю цифрову податкову систему, здатну підтримувати платників податку в усьому світі.

Оскільки податковому законодавству довелося адаптуватися до умов сьогодення, існування нашої держави, тему податків намагалися дослідити велика кількість політиків, юристів, науковців тощо. Так, зокрема, М. Непран – перший віце-президент Торгово-промислової палати досліджував питання чи на часі податкові зміни для ФОП, Костянтин Швабій – професор і експерт розглядав актуальне питання оподаткування різних верств населення. Україна, як молода держава, постійно намагається стабілізувати податки, розробляє та продумує види та системи оподаткування для максимального підтримання малого бізнесу. Дмитро Олексієнко - віцепрезидент ІСС Ukraine аналізував питання нових реформ в податковому законодавстві під час воєнного стану. Варналій Захарій – професор, критично оцінював податки в країні та актуальність поставлених проблем. Тому в нашій країні, під час воєнного стану, почалася адаптація податкового законодавства до умов сьогодення, що і обумовило напрямок дослідження.

Після початку повномасштабної війни у квітні 2022 року держава створила податкову пільгу, знизивши розмір єдиного податку з 5% до 2%. Платники єдиного податку першої та другої групи мали право не сплачувати єдиний податок. Можливістю скористалися понад 185 тисяч компаній та 40 тисяч ФОП. Верховна Рада ухвалила закон про податкові стимули для підтримки бізнесу під час війни, який, зокрема, передбачав нульову ставку акцизу на бензин, дизельне паливо та скраплений газ, а також зниження ПДВ з 20% до 7%, країні довелося миттєво реагувати на питання з паливом, щоб наповнити жителів товарами першої необхідності. Згідно з законопроектом, передбачалося, зокрема: звільнення від відповідальності платників у разі неможливості виконання своїх обов'язків; податкові перевірки не розпочиналися, а розпочаті перевірки зупинялися (крім камеральних перевірок). Усі операції з добровільної передачі чи примусового відчуження майна на користь Збройних Сил України, інших воєнізованих формувань чи державних органів не вважалися операціями з реалізації для цілей оподаткування (зокрема щодо підакцизних товарів). Для врегулювання питання оподаткування безоплатно отриманих товарів у якості благодійної чи гуманітарної допомоги, законодавцем у пп. 165.1.54 ст. 165 та пп. 170.7.2 ст. 170 ПК України було передбачено, що суми благодійної допомоги не включаються до складу оподатковуваного доходу фізичної особи, тому платники податку могли займатися благодійністю та були у цьому заохочені. Фізичні особи - підприємці та особи, що займаються незалежною професійною діяльністю і знаходяться на загальній системі

оподаткування, мали змогу відносити до витрат суми або товари, передані Збройним Силам України або іншим воєнізованим формуванням чи державі на потреби оборони.

Після стабілізації ситуації на ринку та налагодження поставок почалися розмови про повернення податків. На початку липня в Україні повернулися ставки довоєнних податків. В умовах воєнного стану законодавство для бізнесу змінюється щодня.

Так, з 1 січня 2023 року набрали чинності норми закону щодо сплати авансових внесків з податку на прибуток підприємств за структурні підрозділи, які здійснюють торгівлю валютними цінностями у готівковій формі. Протягом 2023 року платники податку сплачують такі авансові внески:

- з 1 січня 2023 року по 30 червня 2023 року - із застосуванням коефіцієнта 0,33;
- з 1 липня 2023 року по 31 грудня 2023 року - із застосуванням коефіцієнта 0,66.

Сплачена протягом звітного (податкового) року сума авансових внесків зменшує податок на прибуток підприємств, розрахований за результатами такого звітного (податкового) року у сумі, що не перевищує суму нарахованого податкового зобов'язання за такий податковий (звітний) період. З 1 січня 2023 року змінилися розміри деяких ставок податків і порядок нарахування деяких податкових зобов'язань: збільшилися на 20 відсотків специфічні ставки акцизного податку та мінімального акцизного податкового зобов'язання зі сплати акцизного податку з тютюнових виробів. Передбачено поступове підвищення ставок з 2021 до 2025 року (кожний рік на 20 відсотків). Такі зміни спрямовані до наближення ставок, встановлених законодавством України, до ставок, визначених у положеннях Директиви ЄС 2011/64/ЄС від 21 червня 2011 року щодо структури та ставок акцизів на тютюнові вироби, та підвищують ціну на підакцизну продукцію. Крім того, припинили дію деякі податкові пільги. Зокрема, які надавалися в галузі кінематографії, космічної діяльності та постачання програмної продукції (закінчується дія режиму звільнення від оподаткування ПДВ операцій з постачання програмної продукції; які тимчасово, до 1 січня 2023 року, надавалися готелям і подібним засобам тимчасового розміщування щодо оподаткування ПДВ операцій з постачання послуг із тимчасового розміщування (проживання) за ставкою у розмірі 7 відсотків), змінюються розміри сум МЗП і ПМ та ін. зміни.

З цього можна зробити висновок, в перші місяці повномасштабного вторгнення, держава підтримувала економічний сектор в країні, а громадяни розширювали свій бізнес та займалися благодійністю завдяки фіскальній політиці. У Раді ведуться переговори за стабілізацію податків для деяких видів бізнесу для того, щоб максимально заохотити громадян сплачувати податки і вони були не обтяжливими. Дехто вважає повернення податків до воєнного періоду неприпустимими, інші хочуть залишитися на податках, які були прийняті в критичній ситуації. В авторському баченні, податки, введені з початку воєнного періоду не можуть залишатися такими спрощеними, проте і різке повернення податків минулих років є занадто різким для підприємств. Дослідження питання оподаткування потрібно залишити на розголосі та намагатися знайти стабільне положення між державою та громадянами, які залишилися підтримувати економічний фронт .

Література

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану: закон від 03.03.2022 № 2118-IX / URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-14> (дата звернення 02.11.2023 р.)

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану: закон від 15.03.2022 № 2120-IX / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3219-20#Text> (дата звернення 01.11.2023 р.)

3. Пилипів І. В. Кабмін розширив перелік товарів, на які волонтери можуть збирати кошти без сплати податків. Економічна Правда, 2023. URL:

<https://www.epravda.com.ua/news/2023/06/4/700797/>.

4. Олексієнко Д.В. Відновлення економіки: чому країні потрібна проста і справедлива податкова система. Економічна Правда, 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/4/699732>.

УДК 336.32

Оленич Валерія Павлівна,

студентка

Коба Олена Вікторівна,

кандидат технічних наук, доцент

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(Україна)*

ОБЛІК КУРСОВИХ РІЗНИЦЬ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ В УКРАЇНІ

Сучасне поглиблення процесу євроінтеграції, поширення транскордонного співробітництва, впровадження мережевої інфраструктури та інформатизація торговельних відносин дали новий поштовх розвитку інноваційних технологій, бізнес-середовища, що створює передумови для виходу на нові ринки. У зв'язку з чим значна частина суб'єктів господарювання, а в окремих випадках і окремі галузі економіки, валютні операції здійснюють практично постійно. Це підвищує зацікавленість у якості обліку валютних операцій, зокрема щодо розрахунку та відображення курсових різниць.

До початку пандемії та повномасштабного вторгнення в Україні відбувався значний приріст загальних інвестицій, про що свідчать дані Міністерства фінансів України (рис. 1).

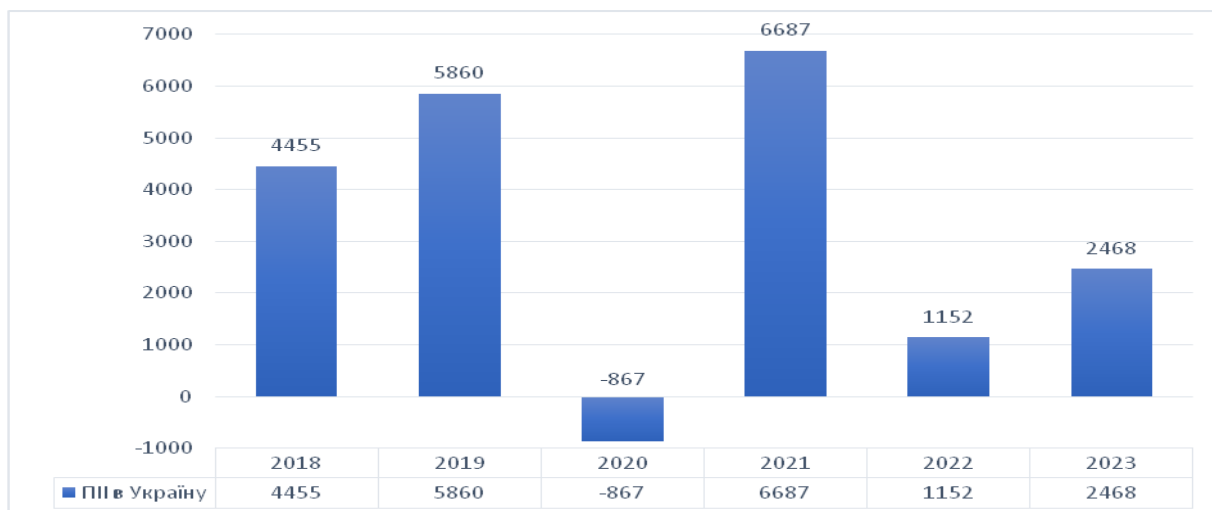

Рис. 1. Прямі іноземні інвестиції в Україні з 2018 по 2023 рр. (млн. дол. США)

Джерело: побудовано авторами на основі [1].

Суб'єкти господарювання і після початку бойових дій продовжують здійснювати розрахунки з клієнтами в іноземній валюті.

Для суб'єктів, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність (ЗЕД), значні коливання курсу гривні збільшують втрати від курсової різниці, що вимагає вирішення даної проблеми. З 24.02.2022 р. підприємства враховують обмеження, запроваджені задля цього НБУ [3]. До жовтня 2023 року валютний курс був зафіксований на рівні 29,25 грн/долар США. З початком жовтня уряд перейшов до гнучкого обмінного курсу і це внесло значні зміни в облік курсових різниць, а саме [4]: